

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

GI_V_FIL_0_15610

**166ο
ΟΜΑΔΑ Α****ΘΕΜΑ Α1**

1α. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

(μονάδες 10)

1. Το πρόβλημα της σχέσης πνεύματος και ύλης λύνεται αν υποθέσουμε ότι δεν υπάρχουν δύο διαφορετικά είδη οντοτήτων, αλλά ένα. Τη θέση αυτή αποκαλούμε μονισμό.

1. Σωστό.

2. Σύμφωνα με τον Μπέρκλεϋ «οτιδήποτε υπάρχει είναι στην ουσία πνευματικό». Τη θεωρία του Μπέρκλεϋ ασπάζονται οι περισσότεροι φιλόσοφοι και ο κοινός νους.

2. Λάθος.

3. Την άποψη πως οτιδήποτε υπάρχει είναι υλικό υποστήριξαν στην αρχαιότητα οι ατομικοί και οι επικούρειοι φιλόσοφοι.

3. Σωστό.

4. Οι ωφελμιστές φιλόσοφοι ενδιαφέρονται κυρίως για τις ηθικές αρχές που πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις αδιαφορώντας για τους στόχους του ενός ή του άλλου ανθρώπου.

4. Σωστό.

5. Αρκετοί φιλόσοφοι και ιστορικοί τέχνης έχουν προσπαθήσει να προσδιορίσουν κριτήρια της αισθητικής αξίας που έχουν οικουμενικό και διαχρονικό χαρακτήρα.

5. Σωστό.

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: ορθολογισμός (ρασιοναλισμός), «άγραφος χάρτης» (Λοκ), κοινωνικό συμβόλαιο.

(μονάδες 15)

Ορθολογισμός (ρασιοναλισμός) = είναι γνωσιολογική θεωρία σύμφωνα με την οποία διαθέτουμε ουσιώδη a priori γνώση του κόσμου. Η πραγματική γνώση του κόσμου μάς παρέχεται από τον λόγο ή το νου και όχι από τις αισθήσεις. Η θεωρία αυτή δίνει έμφαση στη λογική και υποβαθμίζει το συναίσθημα.

«άγραφος χάρτης» (Λοκ) = ο νους είναι ένας «άγραφος χάρτης» (tabula rasa), στον οποίο αποτυπώνεται το υλικό της εξωτερικής πραγματικότητας (π.χ. εικόνες ακουστικές, οπτικές κ.ά.) αλλά και της εσωτερικής αίσθησης (αισθήματα, σκέψεις κ.ά.).

Κοινωνικό συμβόλαιο = νοερή συμφωνία μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Σύμφωνα με αυτή, κάθε ορθολογικά σκεπτόμενο άτομο αποδέχεται και συμμορφώνεται με κάποιες βασικές αρχές που αποβλέπουν στο κοινό συμφέρον, υπό την προϋπόθεση όμως ότι και όλα τα άλλα μέλη συμμορφώνονται με τις ίδιες αρχές. Το «κοινωνικό συμβόλαιο» αποτέλεσε τη βάση για την οικοδόμηση και νομιμοποίηση πολιτικών θεσμών (όπως ο θέσμος της κεντρικής εξουσίας ή κεντρικής αρχής).

ΘΕΜΑ Α2

2α. Να παρουσιάσετε σύντομα τη θεωρία της διπλής όψης που διατύπωσε ο Σπινόζα.

(μονάδες 12)

Σύμφωνα με τη θεωρία του Ολλανδού φιλόσοφου Σπινόζα, υπάρχει μόνο μια φυσική οντότητα, η οποία έχει δύο διαφορετικές, αναπόσπαστα συνδεδεμένες όψεις – εκδηλώσεις, τις πνευματικές και τις υλικές. Οι δύο αυτές οντότητες είναι ισοδύναμες, καμία δεν έχει οντολογική προτεραιότητα και αποτελούν όψεις ενός εναίου πράγματος, του οποίου η μια όψη αντιστοιχεί απόλυτα στην άλλη και δεν μπορεί να υπάρξει από μόνη της. Κάθε ανθρώπινο ον είναι συγχρόνως σώμα και πνεύμα, έχει φυσική ή υλική βάση και ουσία. Έχει έκταση και κίνηση ως σώμα και ταυτόχρονα νόηση/ σκέψη ως πνεύμα. Η νοητική διάσταση του ανθρώπου δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη σωματική. Την παραπάνω θεωρία της διπλής όψεως ή των δύο όψεων που διατύπωσε ο Σπινόζα, ακολουθούν και ορισμένοι φιλόσοφοι με υλιστική διάθεση.

2β. Συμφωνείτε με την άποψη ότι τα κίνητρα της ανθρώπινης συμπεριφοράς είναι καθαρά εγωιστικά; Να τεκμηριώσετε σύντομα την απάντησή σας.

(μονάδες 13)

Πολλοί ισχυρίζονται ότι κίνητρο μιας ηθικής πράξης είναι η προσωπική ευχαρίστηση. Κάνουμε, με άλλα λόγια, ηθικές πράξεις γιατί αυτό μας κάνει να αισθανόμαστε καλά ως άνθρωποι. Η άποψη αυτή αποδεικνύει ότι οι άνθρωποι

δρουν εντελώς εγωιστικά. Από την άλλη, ορισμένοι φιλόσοφοι υποστηρίζουν ότι οδηγούμαστε σε μια αλτρουιστική πράξη, γιατί στόχος μας είναι όχι να ικανοποιήσουμε τον εαυτό μας, αλλά να επιτύχουμε αποκλειστικά μια κατάσταση που ωφελεί τους άλλους. Ωστόσο, κατά την άποψή μου, δεν μπορούμε να αποκλείσουμε εντελώς το εγωιστικό στοιχείο στον καθορισμό της συμπεριφοράς μας, όμως σημασία έχει η δυνατότητα της αλτρουιστικής συμπεριφοράς, το ότι δηλαδή μπορεί να διακινδυνεύσουμε τη ζωή μας, αν χρειαστεί, για το καλό των άλλων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι σε μια κοινωνία, σημασία έχουν οι ίδιες οι φανερές οι ηθικές πράξεις και όχι τόσο τα εσωτερικά κίνητρα των πράξεων μας. Οι άλλοι άνθρωποι έχουν ανάγκη από τις δικές μας ηθικές πράξεις χωρίς να τους ενδιαφέρει αν με αυτές εμείς αισθανόμαστε ευχάριστα ή όχι. Η ηθική κατ' αρχήν δεν απαιτεί εξαιρετικές πράξεις αυτοθυσίας, αλλά σεβασμό στα βασικά δικαιώματα των άλλων και ισότιμη μεταχείριση. Ακόμα και η γνωστή προτροπή από το Ευαγγέλιο «αγάπα τον πλησίον σου ως σεαυτόν» μας οδηγεί σ' αυτήν την άποψη, η οποία μας ζητά να μην παραιτηθούμε από την αγάπη για τον εαυτό μας, γιατί αυτή η αγάπη προϋποθέτει και την αγάπη για τον πλησίον.

Επιμέλεια: Κατερίνα Μητσοπούλου